

LA CADIRA DEL DIRECTOR: SAMUEL SEBASTIAN

“En una democràcia la cultura ha de ser lliure”

Sebastian és encara jove, però s'ha sabut llaurar una carrera sòlida, que compta ja amb diverses referències fílmiques i amb una obra de teatre. La seua última pel·lícula, La pausa dels morts, està a punt de ser estrenada. Una estona de conversa amb ell desvetlla el seu secret: la humilitat de qui sap que treballa en el cinema perquè no podria dedicar-se a una altra cosa i la seua falta de pretensions. L'obra de Sebastian conjuga un estil molt personal amb un compromís social inapel·lable. És, en definitiva, un home amb els peus a terra i amb el cap ple de molt bones idees.

FELIP PINEDA



El director Samuel Sebastian darrere la càmera. Foto d'arxiu.

És març i com tots els anys la Universitat de València celebra la seua Setmana per la Igualtat. Entre la programació d'enguany hi ha la projecció del documental *Las migrantes*, de Samuel Sebastian, i el col·loqui posterior al seu visionat ha obligat l'autor a deixar per unes hores la ciutat que l'acull, Barcelona, per tornar a la seua terra. Ens trobem després del debat i com que és migdia decidim fer l'entrevista mentre dinem. “Rotllo *El País*”, bromeja Samuel. La diferència és que en comptes d'un bon restaurant escollim la cafeteria de la Facultat de Filosofia com a escenari. Sí, té poc glamur, però al cap i a la fi ell és cineasta i jo un pobre estudiant. L'autobús que l'ha de portar de tornada a la capital catalana ix en poc més d'una hora, així que hem d'anar per feina. No sé com s'ho fan els d'*El País* però a tothora tinc la sensació que l'estic fent parlar massa i patisc pel seu plat de paella, que resta gairebé intacte. Comence a sentir-me malament: m'ha confessat que no ha pegat ull en tota la nit i porta des de ben matí atenent a altres persones. No vull ser

responsable de què, a més, se'n vaja amb la panxa buida. Per sort, la seua amabilitat no minva el més mínim en cap moment i al final aconseguim dur-ho tot avant: quan apague la gravadora amb l'entrevista ja enregistrada ell repela l'últim os de pollastre abans de marxar cap a l'estació central d'autobusos.

Una qüestió de formació

Vas estudiar la carrera d'Història de l'Art i has acabat de director... Jo el que volia era fer pel·lícules i ho tenia molt clar. A mi m'interessa el cinema com a art, no que m'ensenyen com funciona un determinat programa o el que siga. Això et dóna una visió que per a mi és fonamental. Potser un alumne de Comunicació Audiovisual acaba la carrera i no ha vist una pel·lícula de Fellini. En canvi, en Història de l'Art no només l'has vista, sinó que l'has relacionada amb Velázquez, amb altres històries... Per això vaig triar la carrera conscientment, sabent quina era la professió a què volia dedicar-me.

Creus que aquesta formació et dóna una perspectiva més ampla a l'hora de fer pel·lícules? Evidentment. La dóna perquè t'ofereix un bagatge molt ampli quant a la visió de l'art. Si integres el cinema dins d'aquesta visió, la teua perspectiva s'enriqueix moltíssim. Hi ha moltes imatges icòniques que estan al nostre subconscient i al llarg dels anys s'han mantingut i això el que fa és que, per exemple, l'acció de fer un pla cinematogràfic no siga gens innocent. Saps a què t'estàs referint i quina és la teua intencionalitat.

“Quan detecte una influència procure eliminar-la”

Quins directors actuals tens com a referència? Sincerament, quan detecte una influència procure eliminar-la. Hi ha cinema que m'agrada, evidentment, que és molt variat, però no m'atrevisc a donar-te noms perquè seria injust i no seria realista. Al final veig les pel·lícules per les obres en si mateixa, no tant pel director. Sí que m'hi fixe, però allò més important és el que em puga aportar la pel·lícula.

La solitud del cineasta valencià

La indústria cinematogràfica al País Valencià és gairebé inexistent. No t'has sentit mai sol en aquest sentit? Si et dediques al cinema al País Valencià has d'assumir la teua solitud. Hi ha un problema d'unitat fonamental, igual que en el periodisme, per exemple. Mai tindrem una infraestructura sòlida en el cinema com sí que n'hi ha en altres indústries. A Castelló el taulell o fins i tot a València les falles a València són indústries que funcionen per si mateixes perquè hi ha una unitat, hi ha un gremi. I aquesta unitat es reflecteix en què al final tots van cap al mateix lloc. A l'àmbit cinematogràfic hi ha moltes diferències: hi ha un cinema una mica més independent, molt interessant, i n'hi ha un altre més oficialista que no és gens interessant. I hi ha una televisió pública que sembla dels anys 40, i evidentment en castellà.

En el teu cas la cosa s'agreuja: no només fas cinema ací sinó que el fas en valencià. A més, en el cas de *Diari d'un malalt d'amor* vas demanar explícitament que la pel·lícula no fóra doblada al castellà. De fet, ara faig pel·lícules en valencià a Barcelona, que encara té més merit! Estem parlant d'un món personal. Jo no vaig començar a parlar valencià fins als 25 o 26 anys. Aquest gir en el meu propi pensament i en la meua percepció de les coses s'ha reflectit en les meues pel·lícules. Les primeres eren en castellà i aquestes últimes són en valencià precisament per això. La decisió de l'idioma que utilitzes en una pel·lícula no és gens innocent, perquè determina molt la seua distribució. I hi ha un afegit que jo odie i és el doblatge de pel·lícules. Quan una persona de Catalunya, que parla català, que té cognoms catalans fa una pel·lícula en castellà és evident quina és la seua intenció. Normalment hi ha intencions econòmiques al darrere. Jo en tot cas el que no vull és que no es respecte l'obra de l'autor, amb aquests doblatges terribles... I és terrible també que les pel·lícules catalanes siguen doblades al castellà. Fins *Pa negre* semblava que no es podia veure cinema en català fora de Catalunya... Potser estiguen canviant les coses per una part de la societat, però una altra sempre ho refusarà. A mi això no m'interessa, a mi m'interessa no traïr el meu món personal, i una traïció seria doblar una pel·lícula.

“Doblar una pel·lícula meua seria una traïció”

Mantens una relació bastant estreta amb el panorama musical valencià: a les bandes sonores de les teues pel·lícules han participant artistes com Clara Andrés, a qui també li has fet un videoclip. Són músics que m'inspiren i em fan pensar. És curiós perquè jo crec que són molt emocionals. Quan vas a Catalunya (i ja ni t'ho conte quan vas a les Illes) i presents als músics valencians els arriba molt. El que passa és que tenim aquest caràcter valencià i no som conscient de què de vegades fem coses molt bones que mereixen la pena. L'altre dia vaig anar al Palau de la

Música de Barcelona a veure a Clara Andrés i a una cantant de jazz, Lizz Wright, i la gent estava molt encantada i potser no la coneixien. Quan va arribar Clara Andrés es va quedar mirant el Palau i va dir: “Xe, jo mai havia tocat a un lloc tan bonic com aquest”. Aquesta senzillesa, aquesta espontaneïtat, jo crec que no es troba fora del país i és el que ens fa peculiars. Aquesta humilitat no l'hem de perdre, i també està dins de les cançons valencianes.

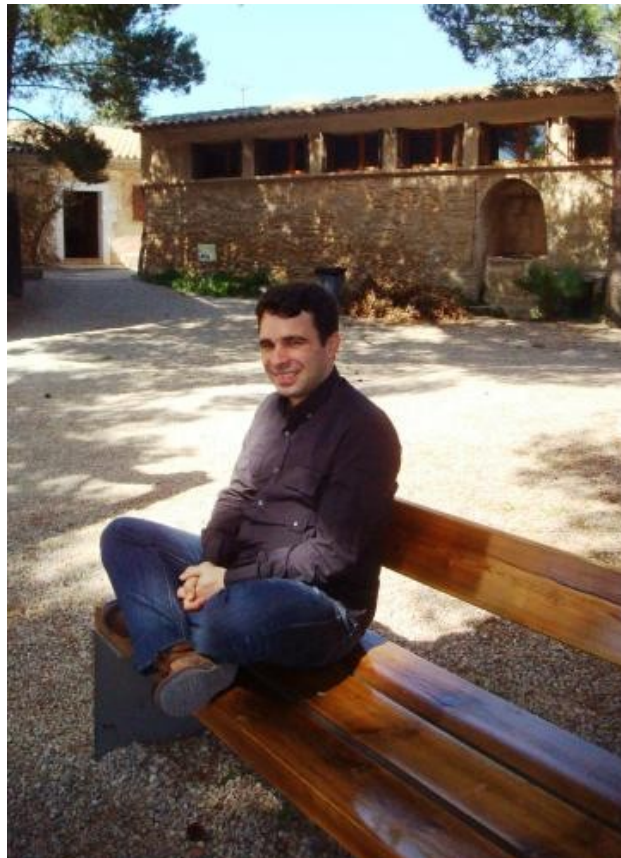
“La indústria no ha volgut desenvolupar nous models”

La gran incògnita: Internet

Des de la teua perspectiva de creador allunyat de la gran indústria, com has viscut tota la polèmica sobre les descàrregues i la propietat intel·lectual a la xarxa? Em sembla d'un cinisme terrible que gent que cobra per fer la seua feina, per cantar, després exigisca com a dret continuar cobrant. Estem en el segle XXI, no seguim amb els drets del segle XIX, i les coses han canviat. La cultura, si volem creure que vivim en una democràcia, ha de ser lliure. Jo entenc que vivim d'això i hem de cobrar pel que fem, però fins a quin punt? Trobe que en el fons ha sigut aquesta avarícia la que ha fet que ara les coses estiguen com estan. No s'han inventat nous models o, millor dit, s'han inventat nous models, però la indústria no ha volgut desenvolupar-los. Això ha generat la situació caòtica que estem vivint ara. Joestic molt a favor d'una distribució lliure de la cultura i realment es pot viure del cinema, de la cançó o del que siga. Si tens vocació no t'ha d'importar cobrar menys a canvi d'una major difusió perquè si no hi haguera públic nosaltres no existiríem.

S'entén que gràcies a Internet has tingut més facilitats en la teua carrera. Clar. Els que hem començat com jo fa sis o set anys hem de tindre clar que no existiria el nostre treball si no existira Internet, estan completament units. Internet ja es dóna per fet que existeix, és una eina nostra de treball i sense Internet jo no podria entendre la nostra

tasca. Hi ha un fum de difusió, t'estalvia molts intermediaris, ha canviat la distribució, la forma de contactar amb la cultura, amb la gent que la fa... Tot ha canviat i ho hem de tindre present. La situació és nova, però en certa mesura molta gent no hem conegut una altra situació que no siga aquesta.



Sebastian encaixa en el que ell descriu com el caràcter valencià: humil i senzill. Foto d'arxiu.

Les funcions de l'art

En algunes de les teues obres has fet servir tècniques experimentals, com la improvisació de diàlegs per part dels actors. Què n'has extret? Sempre s'ha d'experimentar. Tot i que faces un documental social, sempre has d'aportar coses noves. Com deia Godard: “una pel·lícula ha de tindre un principi, un nus i un desenllaç, però no necessàriament en eixe ordre”. En qualsevol cas, sempre has de traure el màxim partit a les eines de què disposes i tractar de trobar eixos espais, eixos sentiments que encara no han sigut explorats. Quan he treballat amb actors hem practicat moltes coses fora d'escena i després quan ho hem fet davant la càmera, dins el rodatge, aquestes experiències han sigut molt valuoses.

M'agrada que siga així perquè moltes vegades aquestes obres són formes de conèixer-se a un mateix i al final el que ens queda són aquestes experiències tan intenses que són les que ens condueixen a estimar el cinema, a buscar nous reptes i a avançar en la nostra obra.

Alguna vegada has parlat de la força de les imatges i de l'art per a canviar el món... L'art és necessari. Tot les civilitzacions han tingut art i això és per alguna raó. Fins i tot les societats que han volgut negar l'art al final han acabat fent un altre tipus d'art. L'art com a pensament abstracte està en el nostre interior i la gent que creem històries o que les posem en imatges el que fem és elaborar simbòlicament coses que estan en el pensament abstracte de la gent. Aquesta traducció a les imatges és el que fa fascinant l'art, perquè et trobes en un camp molt ampli, amb un ventall d'opcions gairebé il·limitades de les quals només treballem una part molt reduïda. El nostre desig, i al mateix temps pot ser una frustració, és el d'anar trobant més formes d'expressió, més pensaments, més històries que explicar i arribar a quanta més gent millor. Quan es produeix aquesta relació tan forta entre l'obra d'art i l'espectador, en eixe moment pots dir que l'obra que has fet ha merescut la pena.

“Hem de ser polítics
perquè som fills dels
nostres temps”

L'element social

Has participat en projectes com *Ja en tenim prou* o *7 reportajes para la inclusión* i tens una columna al periòdic *L'Informatiu*. Et consideres un artista polític? Sí. Hi ha dues vessants i de vegades t'estira una per un costat i l'altra per l'altre. Una vessant més estètica, més observacional, més tranquil·la i l'altra més moguda, que consisteix en mirar directament a la realitat. La política abasteix molts àmbits i com que som fills del nostre temps, hem de ser polítics. A mi el que m'interessa és interpretar de manera simbòlica aquesta situació actual. O de vegades no tan simbòlica, si no de manera crua. Hi ha vegades que la política més que

buscar-la et ve a tu mateix perquè hi ha injustícies que potser no se solucionen però t'animen a posar el teu gra de sorra per a intentar canviar-ho.

Les teues pel·lícules sovint donen veu als més desfavorits... Diries que fas cinema social? El cinema social té una part que m'agrada, que és la de mirar la realitat sense intermediaris, i una altra que em sembla un problema: moltes vegades ha caigut en un sentiment paternalista. Sembla que la vessant social ha d'estar-hi perquè la gent estiga contenta, però no sempre és necessària d'una manera tan òbvia. Sempre parlem de la societat. De vegades s'ha de mirar amb certa subtilesa i, sobretot, plantejar sempre més interrogants que solucions. Ara mateix hi ha molts problemes que la societat no és capaç de resoldre.

“S'han de plantejar
més interrogants
que solucions”

L'etiqueta “documental de creació” s'acosta més al que tu fas? La vessant més poètica, més atípica, més personal no és incompatible amb parlar, per exemple, de l'arribada i dels primers dies dels migrants al nostre territori. La qüestió és que moltes vegades t'has de definir o et defineixen a tu mateix, per això em sent relativament a gust amb aquesta idea de “documental de creació”, perquè conjuga la part documental i la part més creativa que ofereix la realitat amb una certa poètica que transmet sentiments i no és gratuïta, està d'acord amb el contingut. Aquest tipus de documental sí que s'ajusta una mica més al que faig jo, però són forces que estiren cap a diferents llocs i a l'hora de fer cadascuna de les obres tractes de trobar un equilibre entre elles.

La teua obra de teatre, *Les habitacions tancades*, conta la història d'una filla que durant anys s'ha vist sotmesa a l'incest forçat per part de son pare... Moltes vegades plantejar una realitat és criticar eixa mateixa realitat. Hem d'oblidar-nos d'aquest cinema social que vol explicar-nos com ha de ser la

societat. Els espectadors (jo crec en la intel·ligència de l'espectador) han de veure que la societat ha de canviar en certs aspectes. Un d'aquests aspectes, el de la societat patriarcal, a *Les habitacions tancades* es veia molt bé, de manera molt crua i molt directa. El nostre deure no és el d'organitzar la societat, sinó tot el contrari: remoure-la, posar-la cap per a avall i demostrar coses que no han de continuar sent així. Aleshores, la millor forma és mostrar aquesta cruesa, o de manera més simbòlica potser, però sempre amb la idea clara que les coses s'han de canviar, hem de representar quins són els pilars d'esta societat que han de trencar-se.

“El nostre deure és
remoure la
societat”

La pausa dels morts

La teua última pel·lícula té un fort component autobiogràfic... Per a mi, cada nou projecte està relacionat amb els anteriors però afegeix coses noves. En aquest cas el canvi és que en comptes de mirar el món que m'envolta he fet una mirada més intimista sobre la meua vida i sobre un moment pel qual tots més prompte o més tard passem, que és la pèrdua dels éssers estimats. Tot i que el tractament és molt personal, hi ha un component molt universal en aquesta història. No és exactament sobre la pèrdua, sinó sobre el sentiment d'absència. Com sempre, hi ha experiments, hi ha coses que per a mi són noves en el tractament narratiu i de la imatge, i és una experimentació que no sé cap a on em conduirà, però en general estic molt satisfet. L'estrenem en el Festival de Cinema Documental de Finestrat. El rodatge va ser una experiència molt interessant i ara tinc curiositat per veure com serà la projecció en públic.

T'has posat davant les càmeres per explicar la història de la malaltia de ta mare. Suppose que haurà estat la pel·lícula més dura de la teua carrera. Sí, ho és. I de fet, en aquest procés tan llarg, perquè és una pel·lícula en què he treballat quatre anys, hi

ha hagut moltes versions del guió, de muntatge, fins trobar el que realment volia explicar i com ho volia fer. Suppose que les meues pel·lícules treballen amb tensions i aquesta vegada era la tensió entre les coses més particulars i les més universals, les més convencionals front a les més experimentals, i aquesta tensió es reflecteix en la pel·lícula. És molt dura, és molt intensa, la gent que l'ha vista m'ho ha dit. He intentat fer un pas endavant i he procurat que la història que explique no deixi indiferent i que meresca la pena explicar-la.

“Les meues
pel·lícules treballen
amb tensions”

El film parla també de la creació artística i la perdurabilitat. De fet, a l'avançament que es pot veure a Internet s'escolta *El regne de les ombres*, un text que va escriure Maxim Gorky després d'assistir a la seua primera projecció de cinema. El tema principal és l'absència, que es produeix per la nostra fugacitat en el món que vivim. Però de vegades hi ha coses que queden, que romanen a dins nostre. Els éssers estimats desapareixen però estan al nostre interior, nosaltres desapareixerem i estarem a l'interior d'altres persones... Hi ha coses que deixem. Algunes no tenen cap importància i passaran desapercibudes i altres duraran una mica més. És aquesta idea que deia Freud de trobar una certa immortalitat en l'art, que pot ser una immortalitat il·lusòria. Sobre aquest tema gira una bona part de la història.

FILMOGRAFIA

- *El primer silenci* (2006). 76 min.
- *Mur Viu* (2007). 63 min.
- *La Moma* (2007) 10 min.
- *Històries trobades i trens perduts* (2008). 3 min.
- *El final del principi/ La fi del principi* (2008). 24 min.
- *Tots tenen la culpa* (2008). 17 min.
- *Diari d'un malalt d'amor* (2009). 96 min.
- *Las migrantes* (2009) 22 min.
- *Déu és blanc* (2009). 30 min.
- *El camino sin fin* (2010) 84 min.
- *La pausa dels morts* (pròximament).

